

โคลงภาพญี่ปุ่น: บันทึกความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ ระหว่างญี่ปุ่นกับสยามประเทศ

Japanese Picture Poems: Historical Records of Japan-Siam Friendship

วรี เรืองสุข¹, รัชดา ประณม² และ ลักคณา น้อยสว่าง³
Varee Rueangsuk¹, Rachada Pranom² and Lakhana Noisawang³

Received : 8/8/2019

Revised : 7/10/2019

Accepted : 24/10/2019

บทคัดย่อ

การศึกษาโคลงภาพญี่ปุ่นจากบันทึกเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์ช่วงสมัยอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 5) เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ระหว่างญี่ปุ่นกับสยามประเทศ จากเอกสาร ได้แก่ ประชุมพงศาวดาร ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน และจดหมายเหตุ โดยนำโคลงภาพต่างภาษาของ กรมขุนเดชาดิศร หรือสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเดชาดิศร ทรงนิพนธ์ “โคลงภาพญี่ปุ่น” มาเป็น ข้อสังเกตในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า “โคลงภาพญี่ปุ่น” แสดงให้เห็นถึงลักษณะของชาวญี่ปุ่น ถิ่นที่อยู่ วิถีชีวิต การแต่งกาย สิ่งของเครื่องใช้ ความชำนาญในด้านการช่างฝีมือ อันเป็นเอกลักษณ์ของชาวญี่ปุ่น ในสยามประเทศ จากหลักฐานประชุมพงศาวดาร พบว่า ในสมัยอยุธยา เครื่องราชบรรณาการที่สยามประเทศ ให้กับฝรั่งเศสส่วนหนึ่งเป็นของที่ทำขึ้นโดยช่างฝีมือชาวญี่ปุ่น มีความประณีตงดงาม ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีทหารอาสาชาวญี่ปุ่นอยู่ในการตั้งกองรับเสด็จ และในสมัยรัชกาลที่ 5 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ ที่แน่นแฟ้นระหว่างสยามประเทศกับญี่ปุ่น โดยมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของเครื่องราชบรรณาการต่อกัน

คำสำคัญ: โคลงภาพ ญี่ปุ่น ความสัมพันธ์ ประวัติศาสตร์ สยามประเทศ

Abstract

The study of “Japanese picture poems” from historical records during Ayutthaya period to the reign of King Rama V aims to investigate the historical friendship between Japan and Siam. Documentary research was conducted and the data of historical annals, historic inscriptions

¹ สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

² สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

³ สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

* Corresponding author. Tel. 08 1278 1906 E-mail: varee.rs@gmail.com

of Wat Phra Chetuphon, and archives were explored and analyzed. Especially, the “Japanese picture poems” composed by Krom Khun Dechadisorn or Krom Phraya Dechadisorn were collected and analyzed, and found that the poetry narrating paintings of foreigners described the characteristics of Japanese people, their habitat, lifestyle, clothing, appliances, and craftsman skills, which were the uniqueness of Japanese people in Siam. According to the historical annals, it showed that in Ayutthaya period, some tributary offerings Siam presented to France were neatly made by Japanese craftsmen. Later, in the reign of King Rama III, Japanese volunteer soldiers had given a royal welcome to His Majesty. In addition, in the reign of King Rama V, exchanging tributary offerings between Japan and Siam revealed the close relationship of these two countries.

Keywords: Picture Poems, Japanese, Relationship, History, Siam

ความสำคัญของปัญหา

เทศภาพพึงรักยัง	หยุดชม
รูปญี่ปุ่นปานเย็น	อย่างไว้
สองแหม่มหยุกหยุม	เปี่ยม
เครื่องแต่งสรรพสิ่ง	ต่างสี ๆ
อยู่เกาะญี่ปุ่นเว้ง	วงเขา
เขาย่อมเป็นช่างดี	แปดด้าน
โดยต่ำแต่งดาวเงา	งามปลาบ
สบสิ่งสินค้ำบ้าน	ปิ่นโต ๆ
กรมขุนเดชอดิศร	

โคลงสองบทนี้ได้กล่าวถึง ภาพของชาวญี่ปุ่นที่ติดอยู่นั้น เป็นภาพที่คนต่างหยุดมองชม ลักษณะของชาวญี่ปุ่นมีความเป็นเอกลักษณ์ ด้านทรงผมนิยมทำเปี่ยม การแต่งกายนิยมสวมชุดหลากหลาย ถิ่นที่อยู่ คือ เกาะญี่ปุ่น ได้รับการยกย่องว่ามีความชำนาญในด้านงานช่าง ทำดาบได้อย่างงาม มีสินค้าคือ ป่าน้ำชา เป็นภาชนะดินสำหรับชงน้ำชา มีพวยเช่นเดียวกันกับกาน้ำ และมีปิ่นโต คือ ภาชนะใส่ของกินวางซ้อนกันเป็นชั้น มีหูหิ้ว

โคลงดังกล่าวปรากฏอยู่ในโคลงภาพต่างภาษา จารึกติดกับผนังเจดีย์ศาลารายรอบวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังที่ปรากฏในจดหมายเหตุ เรื่อง การปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน ในประชุมจารึกวัดพระเชตุพน (นิยะดา เหล่าสุนทร, บรรณาธิการ, 2544 : 64) ว่า “ที่สุดเจดีย์ 2 ข้างหล่อเป็นรูปคนต่างชาติตั้งไว้ศาลาละ 2 รูป มีศิลาจารึกโคลงต้นบาทกฤษณบอกลักษณะเทศชาติติดไว้ข้างผนังอย่างฤษีติดตั้นนั้น รวมทุกศาลาเป็นรูปฤษี 82 รูปคนต่างชาติ 32”

ผู้แต่งโคลงภาพญี่ปุ่นบทนี้คือ กรมขุนเดชอดิศร หรือสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเดชาดิศร ในสวดบุคคลสำคัญ เล่ม 3 สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2528 : 28-32) ได้กล่าวถึงประวัติของพระองค์ท่านไว้ดังนี้

พระองค์ทรงเป็นต้นสกุลเดชาดิวงศ์ มีพระนามเดิมว่า พระองค์เจ้ามั่ง พระราชโอรสองค์ที่ 15 ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยที่ 1 ในเจ้าจอมมารดามิ่ง พระองค์ทรงเป็นผู้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด

มีพระปรีชาสามารถหลายด้าน เช่น ด้านอักษรศาสตร์และวรรณคดี การเกษตร และการทหาร ผลงานที่ปรากฏมีดังนี้ โคลงภาพต่างภาษา โคลงโลกนิติ โคลงนิราศกรมหมื่นเดชาอดิศรเสด็จไปทัพเวียงจันทน์ และฉันทต่าง ๆ ในประชุมดุขุฎีสังเวศ โดยโคลงภาพต่างภาษาทรงนิพนธ์เรื่องนี้ขณะที่ทรงดำรงพระยศเป็นกรมขุน รวมอยู่ในหนังสือประชุมจารึกวัดพระเชตุพน ทรงนิพนธ์เพียง 3 ภาพ โคลงภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า พระองค์คือผู้หนึ่งที่ทรงนิพนธ์โคลงต่างชาติต่างภาษา แม้ว่าจะมีเพียง 3 ภาพ แต่ก็แสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถในการประพันธ์บทร้อยกรองได้อย่างแยบยล โคลงยี่ปุ่นเป็นหลักฐานหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงภาพลักษณะของชาวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ช่วงสมัยอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 5) ระหว่างญี่ปุ่นกับสยามประเทศ โดยนำโคลงภาพต่างภาษาที่กรมขุนเดชาอดิศร หรือสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเดชาดิศร ทรงนิพนธ์ “โคลงภาพยี่ปุ่น” มาเป็นข้อสังเกตในการวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารั้ครั้งนี้ ใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสยามประเทศกับญี่ปุ่น โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ ประชุมพงศาวดาร ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน และจดหมายเหตุ โดยนำโคลงภาพต่างภาษาของกรมขุนเดชาอดิศร หรือสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเดชาดิศร ทรงนิพนธ์ “โคลงภาพยี่ปุ่น” มาเป็นข้อสังเกตในการวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏ

ผลการวิจัย

ชาวญี่ปุ่นกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์บางประการที่ปรากฏ

หากสืบย้อนไปจากหลักฐานพบว่า ชาวญี่ปุ่นอาศัยและตั้งรกรากในสมัยอยุธยา ดังที่ปรากฏใน ประชุมพงศาวดาร ฉบับที่ 20 จดหมายเหตุเรื่องทางไมตรีระหว่างกรุงศรีอยุธยากับกรุงญี่ปุ่น (ชาเตา, 2423 : หน้า) กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ไว้ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นเริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2149 (ค.ศ. 1606) ตั้งแต่โชงุน อิเอยัสสึ มีอักษรสาส์นถวายพระเจ้ากรุงสยามซึ่งตรงกันกับสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ เพื่อทูลขอปิ่นใหญ่และไม่หอม แต่มีหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในใบเบิกร่่องซึ่งรัฐบาลญี่ปุ่นออกให้สำเภาพ่อค้าญี่ปุ่น ตั้งแต่ พ.ศ. 2135 (ค.ศ. 1592) ตรงกับสมัยสมเด็จพระนเรศวร เพื่อไปมาค้าขายในกรุงสยามตลอดถึงเมืองนครศรีธรรมราช ในแหลมมลายู และเมืองปัตตานี ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2147 (ค.ศ. 1604) ไคเมียว แห่งอาริมาในไฮเซ็นได้ขอให้อิเอยัสสึออกใบเบิกร่่องให้พ่อค้าญี่ปุ่นที่ตั้งภูมิลำเนาค้าขายอยู่ในประเทศสยามจำนวน 3 ฉบับ ในปี พ.ศ. 2152 ญี่ปุ่นได้มีสาส์น

เจริญพระราชไมตรีมายังประเทศสยามหลายฉบับ และประเทศสยามก็ได้แต่งตั้งทูตเจริญพระราชสาส์นพร้อมด้วยเครื่องราชบรรณาการไปเจริญทางพระราชไมตรีต่อประเทศญี่ปุ่นเป็นการตอบแทนด้วย นับตั้งแต่นั้นมาการค้าขายระหว่างประเทศทั้งสองก็ดำเนินไปอย่างราบรื่นปราศจากอุปสรรคใดๆ จนถึงคราวที่ญี่ปุ่นปิดประเทศ ห้ามสินค้าต่างประเทศมิให้เข้าประเทศของตนในที่สุด ในปี พ.ศ. 2178 (ค.ศ. 1636) รัฐบาลญี่ปุ่นมีประกาศห้ามไม่ให้ชาวญี่ปุ่นออกนอกประเทศ และได้สั่งให้ทำลายเรือสามเสาที่ญี่ปุ่นเคยใช้ไปมาค้าขายกับต่างประเทศ เหลือเพียงแค่เรือ 2 ลำ ที่โดมิโอแห่งโทยาเมืองซิม่า ผู้เป็นเสนาบดีกระทรวงทหารเรือของโชงุนกันไว้ได้ ในสมัยนั้นแม้ชาวญี่ปุ่นที่อพยพออกไปทำมาหากินอยู่ตามประเทศต่างๆ ก็ถูกห้ามมิให้กลับสู่ชาติภูมิของตน จึงเป็นเหตุให้ชาวญี่ปุ่นอยู่ในภูมิลำเนาประเทศสยาม

จากเนื้อหาดังกล่าวแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นมีมาอย่างช้านาน ตั้งแต่สมัยอยุธยา แม้ว่าในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ของไทยเป็นช่วงที่ประเทศญี่ปุ่นปิดประเทศ แต่ในประเทศไทยขณะนั้นก็ยังมีความสัมพันธ์ที่พำนักอาศัยอยู่ในประเทศไทยด้วยเช่นเดียวกัน

หลักฐานอีกประการหนึ่งที่ปรากฏว่าญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์กับไทย คือ อักษรสาส์นมินาโมโต อียะยัสสุ เจริญพระราชไมตรีมายังพระเจ้ากรุงสยาม ที่ปรากฏในประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 20 (ชาเตา, 2523 : 7-8) ดังความว่า

ด้วยแม้พระราชอาณาจักรของเราจะอยู่ห่างไกลกันนับตั้ง 400 โยชน์ เมื่อได้มีทางพระราชไมตรีต่อกัน ก็ประจวบอยู่ใกล้ชิดติดกัน ในฤดูคิมหันต์ข้าพเจ้าได้รับพระราชสาส์นของพระองค์ซึ่งประทานไปทางสำเภาพ่อค้า กระทำให้รู้สึกเบิกบานใจประจวบได้พบเห็นพระองค์ต่อหน้า ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ทราบจากในศุภอักษรบอกมายังออกญาพระคลังเมื่อปีกลายนั้น ของสองสิ่งทีพระองค์จะประทานนี้เป็นของที่ต้องประสงค์ยิ่งกว่าผ้ายกลายทอง

ความยั่งยืนแห่งการค้าขายที่มีขึ้นต่อกันระหว่างประเทศอันมีเกียรติของพระองค์กับประเทศอันต่ำต้อยของข้าพเจ้า โดยมีเรือพ่อค้าพาณิชย์เดินไปมาถึงกันอยู่เสมอบทุกปีเช่นนี้เป็นการเจริญทางพระราชไมตรีและส่งเสริมให้บังเกิดความบริบูรณ์มั่งคั่งแก่ประเทศชาติและไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินของเรามาก แท้จริงอาณาเขตแม้จะอยู่ห่างไกลกัน เมื่อได้มีสัมพันธ์ไมตรีกันอยู่เช่นนี้ ก็เป็นอันหวังได้ว่าคงจะเป็นไมตรีกันอยู่ตลอดไป

ความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในอักษรสาส์นมินาโมโต อียะยัสสุ เจริญพระราชไมตรีมายังพระเจ้ากรุงสยามนั้น แม้ว่าสองพระราชอาณาจักรอยู่ห่างไกลกัน แต่ก็มีสัมพันธ์ไมตรีที่แน่นแฟ้น มีการส่งเครื่องบรรณาการเพื่อกระชับความสัมพันธ์ และมีการค้าขายโดยเรือสำเภาของพ่อค้าพาณิชย์ จากความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นดังกล่าวทำให้ประเทศชาติและประชาชนอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข โดยในตอนท้ายของอักษรสาส์นกล่าวแสดงความหวังว่า ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศจะเป็นมิตรไมตรีกันเช่นนี้ตลอดไป

ความชำนาญในงานช่างของชาวญี่ปุ่น

ในประชุมพงศาวดารเล่ม 28 (2511 : 79-80) เรื่องจดหมายเหตุคณะพ่อค้าฝรั่งเศสเข้ามาเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยา ตอนแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีเนื้อหาที่กล่าวถึงของเครื่องราชบรรณาการที่สมเด็จพระราชบิดาของพระเจ้ากรุงสยามส่งไปถวายมกุฎราชกุมารนั้น เป็นสิ่งของที่เป็นสินค้าโดยช่างฝีมือชาวญี่ปุ่น ดังความที่ปรากฏ

กาน้ำทองคำฝีมือนักญี่ปุ่น 1 อัน

หีบปิดทองรูปกลมของนักญี่ปุ่น 1 ใบ

หม้อสำหรับใส่ชอกอเล็ดทำด้วยทองคำเป็นฝีมือนักญี่ปุ่น 1 ใบ

หีบกลมเล็กปิดทองของนักญี่ปุ่น 1 ใบ

ถ้วยทองคำใบเล็ก มีถาดเงินรอง 1 ใบ เป็นฝีมือนักญี่ปุ่น

ขวดเงินใบใหญ่ 1 ใบ มีสิงโตหมอบอยู่ข้างบน เป็นฝีมือนักญี่ปุ่น มีถาดเงินรอง

โกเงินมีฝาปิด 2 โก มีสิงโตหมอบอยู่ข้างบน เป็นฝีมือนักญี่ปุ่น

ถ้วยเงินเล็กมีจานรองทำด้วยเงิน มีลายดอกไม้ญี่ปุ่น 2 ใบ
รูปหัวใจใหญ่ทำด้วยเงินฝีมือญี่ปุ่น 1 อัน
ตุ๊กตาผู้หญิงญี่ปุ่นทำด้วยเงินกะไหล่ทองลงยา 2 ตัว ตุ๊กตานี้มือถือถ้วย และมีลานไขเดินได้...
ความดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า เครื่องราชบรรณาการส่วนหนึ่งล้วนเป็นฝีมือของช่างชาวญี่ปุ่น แสดงให้เห็นว่า
ชาวญี่ปุ่นมีความชำนาญในด้านการช่าง มีความประณีตงดงามอย่างมีเอกลักษณ์จนเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัย
ให้นำไปเป็นเครื่องราชบรรณาการ เช่น กาน้ำ หีบ หม้อ โถ ถ้วย ขวด และตุ๊กตา เป็นต้น
ชาวญี่ปุ่นกับหลักฐานที่ปรากฏบางประการในสมัยรัตนโกสินทร์
นอกจากนี้ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีคำประพันธ์ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์
กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน ดังความตอนหนึ่งว่า

ยำใหญ่ใส่สารพัด
รสดีด้วยน้ำปลา

วางจานจัดหลายเหลือตรา
ญี่ปุ่นล้ำย้าวนใจ

จากคำประพันธ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
ในการประพันธ์ และแสดงให้เห็นถึงอาหารไทยในยุคสมัยนั้น แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นที่น่าสังเกต คือ ญี่ปุ่นได้เข้ามา
มีบทบาทอยู่ในสังคมไทยด้วย

“โคลงภาพต่างคนต่างภาษา” เขียนในสมัยรัชกาลที่ 3 และเนื้อหาในโคลงแสดงให้เห็นถึงถิ่นที่อยู่ วัฒนธรรม
ด้านการแต่งกาย เครื่องใช้ ความชำนาญ หรือเอกลักษณ์ของชนชาตินั้น “โคลงภาพญี่ปุ่น” จากการค้นคว้าหลักฐาน
แสดงให้เห็นว่า ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 มีชาวญี่ปุ่นอาศัยอยู่ในประเทศไทย ดังเช่นที่ปรากฏในจดหมายเหตุ
วัดพระเชตุพน สมัยรัชกาลที่ 1-4 (ศานติ ภักดีคำ, บรรณาธิการ, 2552 : 104) หมายรับสั่ง เรื่อง ผูกพัทธสีมา
พระอุโบสถวัดพระเชตุพน (3) จ.ศ. 1201 ดังนี้

วันเดือนยี่ ขึ้น 10 ค่ำ ปีกุน เอกศก ด้วยญาราชสุภาวดีรับพระราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ สั่งว่า ทรงพระราชศรัทธาจะเสด็จพระราชดำเนินทางสถลมารคไปผูกพัทธสีมาวัดพระเชตุพน
ณ วันเดือนยี่ ขึ้น 11, 12, 13 ค่ำ เพลาย่ำให้เกณฑ์เจ้ากรม ปลัดกรม ขุนหมื่นพันทนายแยกกองในกองด้าน
ดับเพลิง ให้ออกไปตั้งกองรายทางรับเสด็จ ตั้งแต่ประตูวิเศษไชยศรีจนถึงวัดพระเชตุพน นั้นเกณฑ์และ
ให้ผู้ต้องเกณฑ์ ทั้งนี้เบิกได้ต่อพระคลังราชการกองละ 30 ใบ ไปตามรับ ไปตามส่งเสด็จ กว่าเสด็จกลับ
เข้าในพระบรมมหาราชวังทั้ง 3 วัน ครั้นเสด็จกลับเข้าในพระราชวังแล้วให้ผู้ต้องเกณฑ์นอนรักษาตามดับเพลิง
กับไปรักษาตามดับเพลิงตามเดิม อย่าให้ขาดได้ตามรับสั่ง

ตั้งอยู่ถนน กรมหลวง หว่างวัง กรมหมื่น สวัสด์	หลวงเพชุลูเส็น	5	21	31		
	หลวงณรายฤทธา					
	ขุนพลไพบุร					
	ขุนวิเวกสงคราม					
	ขุนรามไกรรย์					
		อาสาญี่ปุ่น ซ้าย			4	16
	ขุนหมื่น ซ้าย 3	7				
	กลองชนะ					
	ขวา 4					
		ทวนทอง ขวา			5	
ไพร่ตีกดินใน						

ตั้งอยู่รักษา ตึกดินใน	เขนทองขวา	หลวงสรลำแดงฤท	1
	เขนทองซ้าย	หลวงณรรณฤท	1
	อาสาทู๋ปุ่นซ้าย	ขุนพลไพรมบุญ	1
	กลาโหม	หลวงศรีสิงหนาด	1

จากอักษรสาส์นดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์กับประเทศไทย มิมิตรไมตรีต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของเครื่องราชบรรณาการต่อกัน ที่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนโดยเฉพาะเรื่องของอาวุธ ได้แก่ ปืนดาบศิลา เกราะ ดาบ และกันหยัน

1. ปืนคาบศิลา เป็นอาวุธสำหรับยิง ปืนชนิดนี้มีระบบติดไฟ
 2. เกราะ เครื่องสวมใส่ หรือเครื่องหุ้ม สำหรับป้องกันอาวุธ หรืออันตราย
 3. ดาบ อาวุธชนิดหนึ่งที่ใช้ต่อสู้ ทำด้วยเหล็ก มีลักษณะแบนยาว และแคบ สันอ่อน ปลายอนเล็กน้อย มีคมข้างเดียว โคนใบดาบมีก้านสอดติดกับด้าม
 4. ก้นหยั่น เป็นมีดปลายแหลม มีคมทั้งสองข้าง ส่วนของใบมีดตั้งแต่ส่วนที่ถัดจากโคนอาวุธถึงปลายใหญ่เท่ากัน เป็นอาวุธ สอดเข้าฝัก ใช้เหน็บเอว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 106)
- นอกจากนี้ในบางกอร์คอร์ดเดอร์ ฉบับที่ 1 (สำนักพระราชวัง, 2536 : 239) ได้มีข่าวเกี่ยวกับเมืองยี่ปุ่น ที่นักกะสาคิ ดังนี้

๑ ในเดือนสิบสองแลเดือนอ้าย, มีชาวยุโรปได้ขายเรือกลไฟ ณ เมืองยี่ปุ่น แด่ล่ำ, ชื่อกินลิน, เจ้ายี่ปุ่น ชื่อสัตตชумаเป็นผู้ซื้อ, เปนเงินห้าหมื่นหกพันเหรียญ.

๑ ลำหนึ่งชื่อ ฮาริปากชี, เจ้ายี่ปุ่นชื่อเกคาเปนผู้ซื้อ, เปนเงินเก้าหมื่นห้าพันเหรียญ.

๑ ลำหนึ่งชื่อเซรา, เจ้าสัตตชумаเปนผู้ซื้อ, เปนเงินหมื่นเก้าพันเหรียญ.

๑ ลำหนึ่งชื่อคีราด, เจ้าสัตตชумаเปนผู้ซื้อ, เปนเงินหมื่นเก้าพันเหรียญ.

๑ ลำหนึ่งชื่อเบ้มโรก, เจ้าสัตตชумаเปนผู้ซื้อ, เปนเงินสองหมื่นห้าพันเหรียญ.

๑ ลำหนึ่งชื่อคีราด, เจ้าสัตตชумаเปนผู้ซื้อ, เปนเงินเท่าใดนั้นหาได้ปรากฏไม่.

๑ ลำหนึ่งชื่อแอร์เซียแลคอีกลำหนึ่งชื่อเอลซิน, เจ้าชื่อตะชีชีวเส้นได้ซื้อไว้ทั้งสองลำ, เปนเงินรวมกัน แสนห้าหมื่นเหรียญ.

ข้อความดังกล่าวได้กล่าวถึงข่าวเรื่อง การซื้อขายเรือกลไฟ โดยชาวยุโรปได้ขายเรือกลไฟให้กับประเทศยี่ปุ่น จำนวน 8 ลำ มีชื่อดังนี้

“กินลิน” ผู้ครองแคว้นสัตตชума เป็นผู้ซื้อ และซื้อในราคาห้าหมื่นหกพันเหรียญ

“ฮาริปากชี” ผู้ครองแคว้นเกคา เป็นผู้ซื้อ ราคาเก้าหมื่นห้าพันเหรียญ

“เซรา” ผู้ครองแคว้นสัตตชума ซื้อในราคาหมื่นเก้าพันเหรียญ

“คีราด” ผู้ครองแคว้นสัตตชума ซื้อในราคาหมื่นเก้าพันเหรียญ

“เบ้มโรก” ผู้ครองแคว้นสัตตชума ซื้อในราคาสองหมื่นห้าพันเหรียญ

“คีราด” ผู้ครองแคว้นสัตตชума เป็นผู้ซื้อ ไม่ปรากฏราคา

“แอร์เซียแลค” และ “เอลซิน” ผู้ครองแคว้นตะชีชีวเส้น เป็นผู้ซื้อไว้ทั้งสองลำ รวมราคาเป็นเงินแสนห้าหมื่นเหรียญ

ในราชกิจจานุเบกษา ในรัชกาลที่ 5 เล่มที่ 4 จ.ศ. 1249 (2549 : 296) มีความเรื่องพระราชสาส์นไปยี่ปุ่น ความว่า

สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้า เจ้าแผ่นดินสยามทั้งฝ่ายเหนือฝ่ายใต้แลดินแดนทั้งหลายที่ใกล้เคียง คือลาวเฉียงลาวกาวมลายูกระเหรี่ยงแลอื่นๆ ขอเจริญทางพระราชไมตรีมายังสมเด็จพระเจ้ามุตสุติโต เมกาโดบรมราชาธิราช แห่งประเทศยี่ปุ่นผู้เปนภราดาตามหามิตรอันประเสริฐ

ด้วยการที่เราได้ทรงมอบให้ที่ปรึกษาราชการอันเป็นที่รักแลไว้วางพระราชหฤทัยของเรา พระยา ภาสกรวงศ์ ที่ปรึกษาราชการในพระองค์ เลฟเตลแนนต์คอลแลนตตำแหน่งพิเศษในกรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ ซึ่งได้รับตำแหน่งพิเศษในกรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ ซึ่งได้รับเครื่องราชอิสริยยศสำหรับเกียรติยศ อันสูงส่ง มงกุฎสยามชั้นที่ 1 ชื่อมหาสุราภรณ์เครื่องราชอิสริยยศสำหรับตระกูลทูลเจจุลจอมเกล้า วิเศษเครื่องราชอิสริยยศสำหรับความชอบ อันสูงส่งข้างเผือกสยามชั้นที่ 3 ชื่อนิภาภรณ์ ให้เปนผู้แทนพระองค์เรา...

เราเชื่อว่าการที่เราได้ตั้งให้พระองค์ ทรงรับเครื่องขัตติยราชอิสริยยศนี้ ทางพระราชไมตรีซึ่งได้ให้มีขึ้นอีก โดยผาศึก ในระหว่างกรุงเย่ปุ่นกับกรุงสยามจะได้รับความอดทนอันมั่นคง แลใหม่นี้ด้วย...

ความดังกล่าวเป็นตอนที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้ามีพระราชสาส์นไปถึงสมเด็จพระเจ้ามุตสุโต เมกาโดบรมราชาธิราช ประเทศญี่ปุ่น โดยในพระราชสาส์นนี้มีใจความถึงการเจริญสัมพันธไมตรีให้มีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น และพระราชทานเครื่องขัตติยราชอิสริยยศ โดยแสดงความมุ่งหวังว่าญี่ปุ่นกับสยามจะได้รับความช่วยเหลือ เกื้อกูลนำความเจริญรุ่งเรืองมาให้แก่กัน

สรุป อภิปรายผล

จากข้อมูลด้านเอกสารหลักฐานแสดงให้เห็นว่า กรมขุนเดโชดิศร หรือสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร ทรงนิพนธ์โคลงภาพคนต่างภาษา “โคลงภาพญี่ปุ่น” นั้น แสดงให้เห็นถึงลักษณะของ ชาวญี่ปุ่น ถิ่นที่อยู่ วิถีชีวิตการแต่งกาย สิ่งของเครื่องใช้ ความชำนาญในงานช่าง ไม่ใช่เพียงแค่ภาพจินตนาการ เท่านั้น แต่เป็นการเขียนบันทึกอย่างมีวรรณศิลป์ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวญี่ปุ่น ในสยามประเทศ จากหลักฐานประชุมพงศาวดาร พบว่า ประเทศญี่ปุ่นมีไมตรีความสัมพันธ์กับสยามประเทศ ตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์มาโดยลำดับ เครื่องราชบรรณาการในสมัยอยุธยาที่สยาม ให้กับฝรั่งเศสส่วนหนึ่งเป็นของที่ทำขึ้นโดยช่างฝีมือชาวญี่ปุ่น ต่อมาในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 พบว่า มีทหารอาสา ชาวญี่ปุ่นอยู่ในการตั้งกองรับเสด็จ แสดงให้เห็นถึงการไว้วางพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า เจ้าอยู่หัวที่ทรงโปรดให้มีการตั้งอาสาญี่ปุ่นอยู่ในกองรับเสด็จด้วย นอกจากนี้ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างสยามประเทศกับญี่ปุ่น โดยมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของเครื่องราชบรรณาการต่อกัน

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาโคลงภาพคนต่างภาษาจำนวน 32 ภาพ ในด้านความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ของ 32 ชนชาติกับสยามประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น ดูจากสนธิสัญญาและข้อตกลงในรอบ 100 ปี. (2544). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาเตา, เออนัสต์ เมสัน. (2523). *ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 20 จดหมายเหตุเรื่องทางไมตรี ระหว่างกรุงศรีอยุธยากับกรุงญี่ปุ่น*. (หลวงจินดาสิทธิ (ละม้าย ธนะสิริ), ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระจันทร์.
- นิยะดา เหล่าสุนทร. (บรรณาธิการ). (2544). *ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน*. (พิมพ์ครั้งที่ 6 แก้ไขและเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร : คณะสงฆ์วัดพระเชตุพน.

ประชุมพงศาวดาร เล่ม 28 (ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 46 (ต่อ)-48). (2511). พระนคร : องค์การคำคุณุสสา.
โยเนะโอะ, อิชิอิ และ โยชิภาวะ โทชิฮารุ, (2542). ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี. (มารศรี มียาโมโต
และ อาทร พึ่งธรรมสาร, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์.

ราชกิจจานุเบกษา ในรัชกาลที่ 5 เล่มที่ 4 จ.ศ. 1249. (2549). กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการต่างประเทศ.
ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน.

ศานติ ภัคดีคำ. (บรรณาธิการ). (2552). จดหมายเหตุวัดพระเชตุพน สมัยรัชกาลที่ 1-4. กรุงเทพมหานคร :
คณะสงฆ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และ มูลนิธิ “ทุนพระพุทธรูปยอไฟฟ้า” ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สำนักราชเลขาธิการ. (2536). หนังสือจดหมายเหตุ The Bangkok Recorder. กรุงเทพมหานคร :
สำนักราชเลขาธิการ. (ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พิมพ์พระราชทาน
ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายสมหมาย สุนตระกูล ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์
วัดเทพศิรินทราวาส 25 ธันวาคม 2536).

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2528). สดุดีบุคคลสำคัญ เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักฯ.

อรวรรณ เพชรพลอย. (2554). จารึกวัดโพธิ์ : มรดกความทรงจำแห่งโลก. ศิลปากร, 54(6), 20-25.